

Роман Шулик

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЦІННІСНИХ ДОМІНАНТ У РІЗНИХ ТИПАХ УКРАЇНСЬКИХ ІНТЕРНЕТ-МЕДІА

У статті здійснено порівняльний аналіз ціннісних домінант, що транслюються в різних типах українських інтернет-медіа (новинні сайти, YouTube-канали, Telegram-канали) в умовах повномасштабної російської агресії. На основі теоретичних підходів до вивчення цінностей (М. Рокич, М. Головатий) та концепції медіа-гегемонії (А. Грамші) проаналізовано, як медіа не лише відображають, а й активно формують суспільний дискурс. Визначено спільні (національна єдність, патріотизм, стійкість) та відмінні ціннісні домінанти для кожного типу медіа, що зумовлено специфікою платформ. Зроблено висновок про ключову роль інтернет-медіа у процесах консолідації української культурної ідентичності та протидії інформаційній війні.

Ключові слова: цінності, ціннісні домінанти, інтернет-медіа, медіа-гегемонія, національна ідентичність, інформаційна війна, контент-аналіз, дискурс-аналіз.

Roman Shulyk

A COMPARATIVE ANALYSIS OF VALUE DOMINANTS IN DIFFERENT TYPES OF UKRAINIAN ONLINE MEDIA

This article provides a comparative analysis of the value dominants broadcast in various types of Ukrainian online media (news websites, YouTube channels, Telegram channels) amid the full-scale Russian aggression. Based on theoretical approaches to the study of values (M. Rokeach, M. Holovaty) and the concept of media hegemony (A. Gramsci), the article examines how media not only reflect but also actively shape public discourse. Common (national unity, patriotism, resilience) and distinct value dominants for each media type are identified, determined by the specifics of the platforms.

The conclusion emphasizes the key role of online media in consolidating Ukrainian cultural identity and countering information warfare.

Keywords: *values, value dominants, online media, media hegemony, national identity, information warfare, content analysis, discourse analysis.*

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року стало каталізатором глибинних трансформацій в українському суспільстві, прискоривши процеси переосмислення та консолідації національної культурної ідентичності. В умовах екзистенційної загрози та безпрецедентної інформаційної війни, інтернет-медіа перетворилися на ключовий інструмент не лише інформування, а й формування суспільних настроїв, цінностей та світоглядних орієнтирів. Вони стали ареною боротьби за смисли, де конструюються наративи національної стійкості, єдності та майбутнього.

Актуальність цього дослідження зумовлена тим, що попри значну кількість публікацій, присвячених ролі медіа у війні, існує прогалина в системному порівняльному аналізі ціннісних домінант, що транслюються різними типами українських інтернет-медіа. Новинні сайти, авторські блоги на YouTube та оперативні Telegram-канали мають різну аудиторію, специфіку контенту та моделі комунікації, що неминуче впливає на ціннісні акценти, які вони просувають. Розуміння цих процесів є критично важливим для оцінки стану інформаційного простору, прогнозування суспільних змін та розробки ефективних стратегій комунікації.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу ціннісних домінант у контенті провідних українських новинних сайтів, YouTube-каналів та Telegram-каналів для виявлення спільних та відмінних тенденцій у формуванні суспільного дискурсу.

Теоретичне підґрунтя дослідження

Основою для аналізу ціннісних домінант є класичні та сучасні теорії цінностей. Американський соціальний психолог **Мілтон Рокіч** визначив цінності як «стійке переконання в тому, що певний спосіб поведінки або кінцева мета існування є особистісно чи соціально бажанішою, ніж протилежний або зворотний спосіб поведінки чи мета існування» (Rokeach, 1973, р. 5). Він розділив цінності на дві категорії: **термінальні** (цілі-цінності, наприклад, свобода, безпека) та **інструментальні**

(якості-цінності, наприклад, сміливість, відповідальність). Ця диференціація є надзвичайно корисною для аналізу медійного контенту, оскільки дозволяє розрізняти, чи медіа фокусуються на глобальних цілях суспільства, чи на певних рисах характеру, що вважаються бажаними.

Український соціолог **Микола Головатий** розглядає цінності як «певні ідеї, погляди, уявлення, за допомогою яких люди задовольняють свої потреби та інтереси» (Головатий, 2006, с. 211). Він наголошує на соціальній природі цінностей, які формуються в процесі взаємодії індивіда з суспільством і є основою соціальної регуляції. У контексті нашого дослідження, медіа виступають одним із ключових агентів такої взаємодії, транслюючи та легітимізуючи певні ціннісні системи.

Термін **«ціннісні домінанти»** позначає ключові, центральні цінності, які визначають світогляд та поведінку спільноти. Як зазначає **Наталія Стефанова**, «ціннісні домінанти – це концепти, які формують аксіоконцептосферу певної лінгвокультури, відображаючи її базові цінності та культурні пріоритети» (Стефанова, 2011, с. 15). Аналіз медійного контенту дозволяє виявити саме ті концепти, які найчастіше актуалізуються в публічному просторі, а отже, претендують на статус домінантних.

Важливим теоретичним інструментом для розуміння ролі медіа у формуванні цінностей є концепція **«культурної гегемонії»**, розроблена італійським філософом **Антоніо Грамші**. За Грамші, панівний клас утримує владу не лише через примус, а й через ідеологічне лідерство, завдяки якому його світогляд і цінності сприймаються іншими соціальними групами як «загальноприйняті» або «природні» (Gramsci, 1971). Медіа, за цією логікою, є ключовим інститутом для поширення гегемонного дискурсу. Однак, як стверджує **Дуглас Келлнер**, медіа також можуть стати «полем боротьби, де гегемонії кидають виклик, а контргегемонні сили можуть виникати та розвиватися» (Kellner, 2003, р. 65). В українському контексті медіапростір є яскравим прикладом такої боротьби: з одного боку, він є інструментом контргегемонії проти російської пропаганди, а з іншого – всередині нього відбувається конкуренція різних ціннісних наративів.

Трансформація цінностей українського суспільства: соціологічний вимір

Аналіз медійного контенту неможливий без урахування реальних ціннісних зрушень, що фіксуються соціологічними дослідженнями. Повномасштабна війна стала потужним фактором суспільної консолідації. За даними дослідження соціологічної групи «Рейтинг», проведеного в серпні 2022 року, абсолютна більшість українців (93%) були впевнені у здатності України відбити напад Росії, а 74% вважали напрям розвитку країни правильним, що є безпрецедентним показником для української історії (Соціологічна група «Рейтинг», 2022).

Дослідження Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, проведене у 2023 році, виявило ієрархію ключових цінностей для українців. На першому місці опинилася **свобода** (91%), за нею йдуть **безпека** (79%), **справедливість** (76%) та **гідність** (71%) (Фонд «Демократичні ініціативи», 2023). Це свідчить про глибоке усвідомлення значущості демократичних та екзистенційних цінностей в умовах боротьби за незалежність.

Водночас зростає запит на справедливість та нетерпимість до корупції. Дослідження Transparency International Ukraine показало, що у 2023 році 88% громадян вважали корупцію однією з головних проблем країни (Transparency International Ukraine, 2023). Це створює суспільний тиск на владу та медіа, вимагаючи прозорості та підзвітності.

Опитування Центру Разумкова у 2024 році підтвердило ці тенденції: понад 90% українців пишаються своїм громадянством, а 61% вважають демократію найбільш бажаним типом державного устрою. Примітно, що 47% українців, обираючи між свободою та матеріальним достатком, віддають перевагу свободі (Центр Разумкова, 2024). Ці дані є відправною точкою для аналізу того, як медіа відображають та посилюють ці суспільні настрої.

Аналіз ціннісних домінант у різних типах інтернет-медіа

1. Новинні сайти (на прикладі «Українська правда», «Ліга.net», «Суспільне Новини»)

Новинні сайти виконують функцію офіційного інформування та формування національного порядку денного. Їхній контент

характеризується тяжінням до стандартизації та об'єктивності, проте ціннісні домінанти чітко простежуються у виборі тем, тональності та експертних коментарів.

- **Національна єдність та патріотизм:** Ця домінанта реалізується через наративи про героїзм ЗСУ, стійкість цивільного населення, діяльність волонтерів. Публікації часто використовують емоційно забарвлену лексику («незламність», «героїчний спротив») та фокусуються на історіях, що об'єднують націю.

- **Європейська ідентичність та демократичні цінності:** Новинні сайти послідовно просувають наратив про Україну як частину європейської цивілізації. Акцентується увага на важливості верховенства права, прав людини, свободи слова. Процес євроінтеграції подається як безальтернативний цивілізаційний вибір.

- **Підзвітність та протидія корупції:** Попри загальну консолідацію, якісні медіа продовжують виконувати функцію «сторожового пса демократії». Журналістські розслідування корупційних скандалів та вимога прозорості від влади є важливою ціннісною домінантою, що відповідає суспільному запиту на справедливість.

- **Стійкість та проактивність:** Медіа транслюють ідею про те, що Україна є не жертвою обставин, а активним суб'єктом, здатним долати виклики. Висвітлюються історії успішного бізнесу в умовах війни, інноваційні розробки для армії, громадські ініціативи, що формує образ стійкої та винахідливої нації.

2. YouTube-канали (на прикладі «Телебачення Торонто», «імені Т.Г. Шевченка», «Історія без міфів»)

YouTube-канали, особливо авторські проекти, пропонують більш персоналізований та глибокий контент, часто поєднуючи інформаційну, освітню та розважальну функції.

- **Культурна та історична обізнаність:** Ключова домінанта для багатьох популярних каналів. Вони займаються деконструкцією російських історичних міфів, популяризацією української історії, мови та культури. Це є формою «м'якої сили» у боротьбі за національну ідентичність. Як зазначає дослідник медіа **Генрі Дженкінс**, такі платформи дозволяють створювати «партисипативну культуру», де аудиторія не просто споживає,

а й долучається до створення та поширення культурних смислів (Jenkins, 2006).

- **Громадянська залученість та активізм:** Канали часто виступають платформами для громадських ініціатив, зборів коштів для армії та обговорення гострих соціальних проблем. Вони мобілізують аудиторію до конкретних дій, перетворюючи пасивних глядачів на активних громадян.

- **Критичне мислення та медіаграмотність:** Багато проєктів присвячено викриттю фейків та маніпуляцій, навчаючи аудиторію розрізняти якісну інформацію. Це сприяє формуванню ціннісної домінанти критичного ставлення до інформації, що є життєво необхідним в умовах інформаційної війни.

- **Автентичність та експертність:** На відміну від знеособлених новинних сайтів, YouTube-канали будуються на довірі до конкретного автора чи команди. Цінність автентичності, щирості та глибокої експертизи в певній темі є визначальною для успіху таких проєктів.

3. Telegram-канали (на прикладі офіційних каналів ОВА, «Лачен пише», «Україна на часі»)

Telegram став головним джерелом оперативної інформації для мільйонів українців. Його специфіка – швидкість, стислість та прямий контакт з аудиторією – визначає унікальний набір ціннісних домінант.

- **Оперативність та поінформованість:** Головна цінність, яку пропонує Telegram, – це миттєве інформування про повітряні тривоги, бойові дії та інші надзвичайні події. Це задовольняє базову потребу в безпеці та контролі над ситуацією.

- **Довіра та достовірність:** В умовах інформаційного хаосу аудиторія тяжіє до перевірених джерел. Офіційні канали державних органів та авторитетні волонтерські канали стали «острівцями довіри». Цінність достовірності тут є абсолютною.

- **Національна єдність та мобілізація:** Telegram-канали є потужним інструментом горизонтальної мобілізації суспільства. Вони миттєво поширюють інформацію про термінові збори, координують волонтерську допомогу та підтримують відчуття загальнонаціональної єдності в режимі реального часу.

- **Пряма та невідфільтрована комунікація:** Цінність Telegram полягає у відсутності редакційних фільтрів, що

створює ефект прямого діалогу. Це може мати як позитивні (відчуття причетності), так і негативні (поширення неперевіреної інформації, мови ворожнечі) наслідки.

Конвергенція та диференціація ціннісних домінант

Порівняльний аналіз показує наявність як спільних, так і відмінних ціннісних домінант у різних типах медіа.

Спільними (конвергентними) домінантами для всього українського інтернет-простору є:

- **Національна єдність, патріотизм та стійкість:** Ці цінності є наскрізними та проявляються у всіх типах медіа, хоча й у різних форматах – від офіційних заяв на новинних сайтах до емоційних історій на YouTube та мобілізаційних закликів у Telegram.

- **Протидія дезінформації:** Усі якісні медіа, незалежно від платформи, вважають своїм обов'язком боротися з російською пропагандою, що є спільною ціннісною рамкою.

Відмінності (диференціація) зумовлені специфікою платформ:

- **Новинні сайти** роблять акцент на **офіційному дискурсі, підзвітності та європейській інтеграції.**

- **YouTube-канали** фокусуються на **культурній освіті, критичному мисленні та автентичності.**

- **Telegram-канали** пріоритезують **оперативність, пряму комунікацію та мобілізацію.**

Висновки

Українські інтернет-медіа в умовах повномасштабної війни виконують надважливу функцію не лише інформування, а й активного конструювання та поширення ціннісних домінант, що сприяють консолідації суспільства та зміцненню національної ідентичності. Аналіз показав, що попри спільну патріотичну рамку, різні типи медіа роблять акцент на різних цінностях, доповнюючи одне одного та створюючи багатовимірний інформаційний простір.

Новинні сайти формують офіційний наратив, YouTube-канали поглиблюють культурний та історичний контекст, а Telegram-канали забезпечують оперативну мобілізацію та відчуття єдності в реальному часі. Разом вони створюють потужну контррегемонну систему, що протистоїть інформаційній агресії

та сприяє формуванню стійкої, демократичної та європейської української нації.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні сприйняття цих ціннісних домінант різними аудиторними групами, а також у лонгітюдному аналізі еволюції медійного дискурсу впродовж війни.

Використані джерела:

1. Головатий, М. Ф. (2006). *Соціологія політики*. МАУП.
2. Соціологічна група «Рейтинг». (2022, 19 серпня). *Ідентичність. Патріотизм. Цінності*. https://ratinggroup.ua/research/ukraine/identichnost_patriotizm_cennosti_19_serpnya_2022.html
3. Стефанова, Н. О. (2011). *Аксіоконцептосфера сучасної американської лінгвокультури*. (Автореферат дисертації кандидата філологічних наук). Київський національний лінгвістичний університет.
4. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. (2023, 15 грудня). *Свобода, безпека та справедливість: які цінності об'єднують українців під час війни*. <https://dif.org.ua/article/svoboda-bezpeka-ta-spravedlivist-yaki-tsinnosti-obednuyut-ukraintsiv-pid-chas-viyni>
5. Центр Разумкова. (2024, 24 січня). *Ідентичність громадян України: стан та динаміка змін*. <https://razumkov.org.ua/novyny/identychnist-gromadian-ukrainy-stan-ta-dynamika-zmin>
6. Gramsci, A. (1971). *Selections from the Prison Notebooks*. International Publishers.
7. Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York University Press.
8. Kellner, D. (2003). *Media Spectacle*. Routledge.
9. Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. Free Press.
10. Transparency International Ukraine. (2023, 20 грудня). *Рівень сприйняття корупції у 2023 році зріс – дослідження*. <https://ti-ukraine.org/research/riven-spryynyatty-a-koruptsiyi-u-2023-rotsi-zris-doslidzhennya/>